

LESSON 12

צוועלפמע לעקציע

דער יום-טוב פורים

פורים איז אויך א פריילעכער יום-טוב לפכוד א נס אין דער יידישער געשיכטע. אין פערסיע, דערציילט מען, איז א מאל געווען א מלך אחשוורוש וואס האט געהאט א מיניסטער המן. איין מאל האט המן אויסגעטראכט א פלאן, מען זאל אומברענגען אלע יידן. אחשוורוש האט געהאט א יידישע מלכה אסתר. ווען אסתר האט געהערט וועגן דעם פלאן, האט זי איינגערעדט דעם מלך, ער זאל ניט לאזן אומברענגען די יידן. דער מלך האט איר געפאלגט. מען האט אויפגעהאנגען המנען, און די יידן פון פערסיע זיינען געבליבן לעבן. מרדכי, אסתרס פעטער, איז געווארן דער מיניסטער אנשטאט המנען.

לפכוד פורים „שלאגט“ מען המנען מיט א גראגער. מען עסט המן טאשן און מען שיקט שלח-מנות צו אלע פריינד. אפט שטעלט מען אויך פאר א פורים-שפיל וועגן דער מעשה מיט אחשוורושן און המנען. אין יידישע שטעט אין אייראפע זיינען געווען פורים-שפילערס וואס זיינען געגאנגען פון הויז צו הויז און האבן פארגעשטעלט זייערע שפילן. ווען זיי האבן געענדיקט שפילן, האבן זיי געזאגט:

הינט איז פורים, מארגן איז אויס.
גיט אונדז א גראשן און ווארפט אונדז ארויס!

א ליד לפכוד פורים

הינט איז פורים, ברידער,
עס איז דער יום-טוב גרויס.
לאמיר זינגען לידער
און גיין פון הויז צו הויז.

לאך, מרדכילע, לאך,
א יום-טובל מאך,
קינדסקינדער געדענקען דעם נס.

זינגט, קינדערלעך, זינגט,
טאנצט פריילעך און שפרינגט,
דעם טייערן טאג ניט פארגעסט.

היינט איז פורים, ברידער,
עס איז דער יום-טוב גרויס.
לאמיר זינגען לידער
און גיין פֿון הויז צו הויז.

MAYNT IZ PU-RIM BRI-DER ES IZ DER YOM-TEV GROYS LO-MIR ZIN-GEN LI-DER UN GEYN FUN HOXZ T&U HOYZ

LAKH MORD-KHE-LE LAKH A YOM—TE-VL MAKH KINDS-KIN-DEK GE-DEN-KEN DEM NES

ZINGT KIN-DEK-LEKH ZINGT TANT&T FREY-LEKH UN SHRINGT DEM TA-YE-RH TOG MIT FAR-GEST

VOCABULARY

queen [MALKE] די מלכה	over אויס
[MORDKHE] מרדכי	to invent אויס טראכטן
man's name (Yiddish equivalent of Mordecai)	אויס הענגען (אויפגעהאנגען) ¹
[MO'RDKHELE] מרדכילע	to hang
endearing form of Mordkhe	to kill אוי ברענגען
פורים Purim	אחשוורוש [AKHASHVEYRESH]
דער פלאן plan	king of Persia, also
פעריסיע Persia	known as Ahasuerus
פאלגן to obey	to persuade אוי רעדן
פאָרגעסן to forget	instead of אנשטאַט
פאָר שטעלן to present	דער גראַנער Purim rattle
דער פֿרײַנד friend (—)	דער גראַשן small Polish coin
קינדסקינדער generations	המן [HOMEN] Persian minister
קײַנדערלעך dear children	also known as Haman
שלאָגן to beat	דער המן-טאַש [HO'MENTASH] (ו)
שלח-מנות [sh(A)LAKHMONES]	triangular Purim pastry
Purim presents	made with poppy seed
די שפּיל (ו) play	דאָס יום-טובֿל [YO'NTEVL]
דער שפּילער (ס) player	holiday (endearing)
שפּרינגען jump	לעבן: בלייבן לעבן to survive
	מאָרגן tomorrow
	דער מיניסטער minister

¹ See footnote on p. 106.

EXERCISES

A. Translate into Yiddish:

1. Our (=the) friends visited us a week ago. 2. I like the book. 3. Good morning, Mr. Feldstein. 4. Good morning, Mr. Berg, how are you? 5. Well, good night. 6. Good night. 7. I [do] indeed want it for myself. 8. In the daytime it is warm (you know). 9. At night it is not very (=so) warm. 10. Rokhl never tells me a lie. 11. Everybody is (=all are) gay today in [your] honor (of you). 12. The whole family is at our house. 13. I did not know that there is so much gold in the world. 14. He is always at home except in the evening. 15. This story is also told differently. 16. I have heard it already, anyway. 17. Be so good as to (=and) give me a little time. 18. I never have enough time. 19. Hello, Dovid, what happened to you? 20. I want you to look at me, please.

B. 1. Name ten kinship terms in Yiddish.

2. Form three sentences with פֿרעגן and three with בעטן.

3. Write four sentences about the weather.

4. Write two sentences each with אויפֿהערן and ענדיקן.

C. Make indirect objects out of the nouns, pronouns, or phrases given in parentheses:

1. פֿון אַלע יום־טובֿים געפֿעלט (איד) חנוכה. 2. מען דאַרף (זי) שיקן אַ בריוו. 3. וואָס האָב איך (דו) געזאָגט? 4. בעט מאַשען, זי זאָל באַלד ענטפֿערן (דער טאַטע). 5. לאַמיר (ער) העלפֿן אַרײַנשטעלן די ליכטלעך. 6. איך האָב געגעבן (דאָס קינד) אַ גוטע זאַך. 7. פֿאַר וואָס שרײַבט איר (מיר) גיט? 8. מיר שרײַבן דאָך (איר) אָפֿט! 9. צי זאָל איך דערציילן (די מאַמע) וואָס איך האָב געטאַן? 10. זאָג (די קינדער), וואָס צו טאָן.

D. Write the Yiddish equivalents to *I like the book, you like the book*, and so on for the other persons.

E. Translate into Yiddish:

1. Please finish eating (*infinitive*). 2. My (=the) mother cannot drive a car. 3. We have to get a little money. 4. We helped them work, you know. 5. Has it ceased snowing (*infinitive*)? 6. Yes, it has started raining. 7. The child began to laugh. 8. They let us go where (=where to) we wanted to go.

F. Using as many of the following words as possible, write a theme of 100-150 words describing your daily meals:

drink (געטרונקען) טרינקען	breakfast דאָס איבערביסן
meat דאָס פֿלייש	lunch (dinner) דער מיטאָג
soup די זופּ	supper די ווע'טשערע
bread דאָס ברויט	for breakfast, etc. אויף איבערביסן
egg דאָס איי (ער)	meal דער מאָלצייט (ן)
vegetable דאָס גרינס (ן)	fork דער גאַפּל
fish (—) דער פֿיש	knife דער מעסער
stuffed fish די געפֿילטע פֿיש	spoon דער לעפֿל
canned foods די קאַנסערוון	glass די גלאָז
sandwich דער סענדוויטש (ן)	plate דער טעלער
chocolate דער שאַקאַלאַד	kosher [KOSHER] כּוּשֶׁר
coffee די קאַווע	full זאַט
milk די מילך	hungry ה'נגעריק
tea די טיי	cook, boil קאַכן

G. Translate into Yiddish:

- The man worked hard.
- Afterwards he sang and danced gaily.
- I saw how cleverly you won.
- You can speak freely.
- He looked at us warmly.
- He started with difficulty (=hard), but he finished well.
- He started well but he has not finished yet (=yet not finished).
- He gets letters often.
- The children play well, but you play badly.
- It is raining a little (=a small rain goes).

H. Change the singular nouns into the plural and the plural nouns into the singular; make the appropriate changes in the articles.

דער אַוונט	די מלכים	דער זיידע
דער חבֿר	דאָס שפּריכוואָרט	דער בריוו
די קלובן	די פֿענצטער	די מומעס
דאָס דריידל	דער פֿעטער	די משפּחה
די שוועסטערקינדער	די מלחמות	דער אַעראַפּלאַן
די צינט	די געטאָ	די ליכטלעך
די מתנה	דער אויפֿשטאַנד	די באַנען
דער אויטאָ	די נסים	די ליגנס

I. Conjugate in the past and present tenses and in the imperative:

- פֿאַרשטיין ייִדיש
- קריגן אַ בריוו
- אַרויסוואַרפֿן זאַכן.

REVIEW QUESTIONS

Answer the following questions in English:

1. When and where did Yiddish originate?
2. How did Yiddish spread eastward?
3. How far to the east did Yiddish spread in Europe?
4. What do the terms "Sephardic" and "Ashkenazic" designate?
5. Where do western Yiddish dialects survive?
6. When was Yiddish brought to the other continents?
7. What was the approximate number of Yiddish speakers in the world in 1935?
8. Where was the largest concentration?
9. What were the characteristics of the anti-Jewish measures of the German government prior to World War II?
10. When and where did the Germans introduce ghettos for the Jews?
11. How was ghetto life organized?
12. In what way did Jewish spiritual resistance manifest itself early in the ghetto period?
13. In what years, and by whom, was the extermination of six million Jews executed?
14. Where did the Jewish guerrillas come from? What was their role?
15. When and where did the largest ghetto uprising take place?
16. What elements of the Jewish population formed the bulk of the survivors of the catastrophe?
17. Why is the second half of the nineteenth century so important in Yiddish literature?
18. Why is Mendele Moykher-Sforim considered a classic writer?
19. What were the main characteristics of Sholom Aleichem's writing?
20. What was Peretz's contribution to Yiddish literature?
21. Which period is considered the Golden Era of modern Yiddish literature?
22. In what ways can the subject matter of Yiddish literature be said to have been widened in this period?

23. What two types are represented in the oldest specimens of Yiddish literature?
24. What great author of the old period is known to us by name?
25. When did Yiddish appear in print?
26. When was the Bible translated into Yiddish?
27. What types of Yiddish literature flourished in the 17th and 18th centuries?
28. Which three of the Jewish holidays date back to Biblical times?
29. What are some customs connected with Peysekhn?
30. What was the original significance of Shvues?
31. What holiday is celebrated by eating in tabernacles?
32. What are the events celebrated by Khanike and Purim, respectively?
33. What do the two annual days of sorrow signify?
34. How are some of the minor holidays celebrated?